

SPIS TREŚCI

Rozdział I. Wprowadzenie	5
CZĘŚĆ I. WPŁYWY PRZEDŚREDNIOWIECZNE	
Rozdział II. Okres patrystyczny	17
Chrześcijaństwo i filozofia grecka – Apologeci greccy (Arystydes, św. Justyn Męczennik, Tacjan, Atenagoras, Teofil) – Gnostycyzm i pisarze występujący przeciwko gnostycyzmowi (św. Ireneusz, Hipolit) – Apologeci łacińscy (Minucjusz Feliks, Tertulian, Arnobiusz, Laktancjusz) – Szkoła katechetyczna w Aleksandrii (Klemens, Orygenes) – Ojcowie greccy (św. Bazyli, Euzebiusz, św. Grzegorz z Nyssy) – Ojcowie łacińscy (św. Ambroży) – Św. Jan Damasceński – Podsumowanie	
Rozdział III. Św. Augustyn (1)	41
Życie i pisma – Św. Augustyn a filozofia	
Rozdział IV. Św. Augustyn (2): Poznanie	51
Poznanie mające na uwadze szczęśliwość – Przeciwno sceptycyzmowi – Poznanie oparte na doświadczeniu – Natura wrażenia zmysłowego – Boskie idee – Iluminacja i abstrakcja	
Rozdział V. Św. Augustyn (3): Bóg	66
Dowód istnienia Boga z prawd wiecznych – Dowody ze stworzeń i z powszechnej zgody – Różne dowody jako etapy jednego procesu – Atrybuty Boga – Egzemplaryzm	
Rozdział VI. Św. Augustyn (4): Świat	72
Wolny akt stworzenia z niczego – Materia – <i>Rationes seminales</i> – Liczby – Dusza i ciało – Nieśmiertelność – Pochodzenie duszy	
Rozdział VII. Św. Augustyn (5): Teoria moralna	78
Szczęście a Bóg – Wolność a obowiązek – Potrzeba łaski – Zło – Dwa Państwa	
Rozdział VIII. Św. Augustyn (6): Państwo	83
Państwo i Miasto Babilon nie są tożsame – Państwo pogańskie nie ucieleśnia prawdziwej sprawiedliwości – Kościół przewyższa Państwo	

Rozdział IX. Pseudo-Dionizy	86
Pisma i autor – Droga afirmatywna – Droga negatywna – Neoplatoniska interpretacja Trójcy Świętej – Niejaśna nauka o stworzeniu – Problem zła – Ortodoksyjność czy nieortodoksyjność?	
Rozdział X. Boecjusz, Kasjodor, Izydor	95
Boecjusza przekaz idei Arystotelesa – Teologia naturalna – Wpływ na średniowiecze – Kasjodor o siedmiu sztukach wyzwolonych i o duchowości duszy – <i>Etymologie</i> Izydora a <i>Sentencie</i>	

CZĘŚĆ II. RENESANS KAROLIŃSKI

Rozdział XI. Renesans karoliński	103
Karol Wielki – Alkuin i Szkoła Pałacowa – Inne szkoły, programy nauki, biblioteki – Raban Maur	
Rozdział XII. Jan Szkot Eriugena (1)	108
Życie i dzieła	
Rozdział XIII. Jan Szkot Eriugena (2)	111
Natura – Bóg i stworzenie – Poznanie Boga na drodze afirmatywnej i negatywnej; niestosowność kategorii do Boga – Jak zatem można mówić o Bogu, że stworzył świat? – Boskie Idee w Słowie – Stworzenia jako partycypacje i teofanie; stworzenia są w Bogu – Natura człowieka – Powrót wszystkich rzeczy do Boga – Kara wieczna w świetle kosmicznego powrotu – Interpretacja systemu Jana Szkota	

CZĘŚĆ III. WIEK DZIESIĄTY, JEDENASTY I DWUNASTY

Rozdział XIV. Problem uniwersaliów	131
Sytuacja po śmierci Karola Wielkiego – Źródłami sporu teksty Porfiriusza i Boecjusza – Znaczenie problemu – Realizm skrajny – „Nominalizm” Roscelina – Stanowisko św. Piotra Damiana wobec dialektyki – Wilhelm z Champeaux – Abelard – Gilbert de la Porrée i Jan z Salisburii – Hugon ze Św. Wiktora – Św. Tomasz z Akwinu	
Rozdział XV. Św. Anzelm z Canterbury	148
Św. Anzelm jako filozof – Dowody na istnienie Boga w <i>Monologionie</i> – Dowód na istnienie Boga w <i>Proslogionie</i> – Idea prawdy i inne elementy augustyńskie w myśli św. Anzelma	
Rozdział XVI. Szkoła w Chartres	156
Uniwersalizm Paryża i systematyzacja nauk w XII wieku – Regionalizm, humanizm – Platonizm Chartres – Hylemorfizm w Chartres – <i>Prima facie</i> panteizm – Polityczna teoria Jana z Salisburii	
Rozdział XVII. Szkoła Św. Wiktora	164
Hugon ze Św. Wiktora; dowody na istnienie Boga, wiara, mistyka – Ryszard ze Św. Wiktora; dowody na istnienie Boga – Gotfryd ze Św. Wiktora i Walter ze Św. Wiktora	

Rozdział XVIII. Dualiści i panteiści	171
Albigensi i katarowie – Amalryk z Bmne – Dawid z Dinant	
CZĘŚĆ IV. FILOZOFIA ARABSKA I ŻYDOWSKA: PRZEKŁADY	
Rozdział XIX. Filozofia arabska	177
Powody omawiania filozofii arabskiej – Źródła filozofii arabskiej – Al-Farabi – Awicenna – Awerroes – Dante a filozofowie arabscy	
Rozdział XX. Filozofia żydowska	189
Kabała – Avicbron – Majmonides	
Rozdział XXI. Przekłady	193
Dzieła przełożone – Przekłady z greckiego i arabskiego – Skutki przekładów i opozycja wobec arystotelizmu	
CZĘŚĆ V. WIEK TRZYNASTY	
Rozdział XXII. Wprowadzenie	201
Uniwersytet paryski – Uniwersytety zamknięte i uprzywilejowane korporacje – <i>Curriculum</i> – Zgromadzenia zakonne w Paryżu – Nurty myślowe w XIII wieku	
Rozdział XXIII. Wilhelm z Owernii	206
Powody, dla których zajmujemy się Wilhelmem z Owernii – Bóg i stworzenie; istota i istnienie – Bóg stwarza bezpośrednio i w czasie – Dowody na istnienie Boga – Hylemorfizm – Dusza – Poznanie – Wilhelm z Owernii jako myśliciel okresu przejściowego	
Rozdział XXIV. Robert Grosseteste i Aleksander z Hales	215
(a) Życie i pisma Roberta Grosseteste'a – Doktryna światła – Bóg i stworzenia – Doktryna prawdy i iluminacja	
(b) Stosunek Aleksandra z Hales do filozofii – Dowody na istnienie Boga – Atrybuty Boga – Złożenie w stworzeniach – Dusza, intelekt, wola – Duch filozofii Aleksandra z Hales	
Rozdział XXV. Św. Bonawentura (1)	226
Życie i dzieła – Duch – Teologia i filozofia – Stosunek do arystotelizmu	
Rozdział XXVI. Św. Bonawentura (2): Istnienie Boga	235
Duch dowodów Bonawentury na istnienie Boga – Dowody ze świata zmysłowego – Aprioryczna wiedza o Bogu – Argument Anzelmiański – Argument z prawdy	
Rozdział XXVII. Św. Bonawentura (3): Relacja stworzeń do Boga	242
Egzemplaryzm – Poznanie Boga – Niemożliwość odwiecznego stworzenia – Błędy wynikające z odrzucenia egzemplaryzmu i stworzenia – Podobieństwo stworzeń do Boga, analogia – Czy ten świat jest najlepszym możliwym światem?	

Rozdział XXVIII. Św. Bonawentura (4): Stworzenie materialne	253
Hylemorficzne złożenie wszystkich stworzeń – Jednostkowienie – Światło – Pluralizm form – <i>Rationes seminales</i>	
Rozdział XXIX. Św. Bonawentura (5): Dusza ludzka	259
Jedność duszy ludzkiej – Stosunek duszy do ciała – Nieśmiertelność duszy ludzkiej – Falszywość awerroistycznego monopsychizmu – Poznanie przedmiotów zmysłowych i pierwszych zasad logicznych – Poznanie rzeczywistości duchowych – Iluminacja – Wznoszenie się duszy do Boga – Bonawentura jako filozof życia chrześcijańskiego	
Rozdział XXX. Św. Albert Wielki	272
Życie i działalność intelektualna – Filozofia i teologia – Bóg – Stworzenie – Dusza – Popularność i znaczenie św. Alberta	
Rozdział XXXI. Św. Tomasz z Akwinu (1)	280
Życie – Dzieła – Sposób prezentacji filozofii św. Tomasza – Duch filozofii św. Tomasza	
Rozdział XXXII. Św. Tomasz z Akwinu (2): Filozofia i teologia	288
Rozróżnienie między filozofią a teologią – Moralna konieczność objawienia – Niemożność pogodzenia wiary i nauki przez ten sam umysł w odniesieniu do tego samego przedmiotu – Cel naturalny i cel nadprzyrodzony – Św. Tomasz i św. Bonawentura – Św. Tomasz jako „innovator”	
Rozdział XXXIII. Św. Tomasz z Akwinu (3): Zasady bytu stworzonego	298
Racje przemawiające za wychodzeniem od bytu cielesnego – Hylemorfizm – Odrzucenie <i>rationes seminales</i> – Odrzucenie wielości form substancjalnych – Ograniczenie złożenia hylemorficznego do substancji cielesnych – Możliwość i akt – Istota i istnienie	
Rozdział XXXIV. Św. Tomasz z Akwinu (4): Dowody na istnienie Boga	308
Potrzeba dowodu – Argument św. Anzelm – Możliwość dowodu – Trzy pierwsze dowody – Czwarty dowód – Dowód z celowości – „Trzecia droga” dowodem podstawowym	
Rozdział XXXV. Św. Tomasz z Akwinu (5): Natura Boga	317
Droga negatywna – Droga afirmatywna – Analogia – Rodzaje analogii – Trudność – Boskie idee – Przymioty Boga nie różnią się realnie – Bóg jako czyste istnienie	
Rozdział XXXVI. Św. Tomasz z Akwinu (6): Stworzenie	330
Stworzenie z niczego – Tylko Bóg może stwarzać – Bóg stwarzał w sposób wolny – Motyw stworzenia – Niemożliwość odwiecznego stworzenia nie została udowodniona – Czy Bóg mógł stworzyć aktualnie nieskończoną mnogość? – Wszechmoc Boga – Problem zła	
Rozdział XXXVII. Św. Tomasz z Akwinu (7): Psychologia	340
Jedna forma ubstancjalna w człowieku – Władze duszy – Zmysły wewnętrzne – Wolna wola – Władza najszlachetniejsza – Nieśmiertelność – Intellekty czynny i bierny nie są numerycznie te same u wszystkich ludzi	
Rozdział XXXVIII. Św. Tomasz z Akwinu (8): Poznanie	351
„Teoria poznania” u św. Tomasza – Proces poznania; poznanie tego, co ogólne, i tego, co szczegółowe – Samopoznanie duszy – Możliwość metafizyki	

Rozdział XXXIX. Św. Tomasz z Akwinu (9): Teoria moralna	360
Eudajmonizm – Widzenie Boga – Dobre i złe czyny – Cnoty – Prawo naturalne – Prawo wieczne i podstawa moralności w Bogu – Cnoty przyrodzone uznawane przez św. Tomasza, których nie uznawał Arystoteles; cnota religijności	
Rozdział XL. Św. Tomasz z Akwinu (10): Teoria polityczna	372
Św. Tomasz a Arystoteles – Naturalne źródło społeczeństwa ludzkiego i władzy – Społeczeństwo ludzkie i władza polityczna zamierzone przez Boga – Kościół a państwo – Jednostka a państwo – Prawo – Najwyższa władza – Ustroje państwowe – Teoria polityczna św. Tomasza integralną częścią jego całego systemu	
Rozdział XLI. Św. Tomasz i Arystoteles: Spory	382
Stopień wykorzystania Arystotelesa przez św. Tomasza – Niearystotelesowskie elementy w tomizmie – Ukryte napięcia w syntezie tomistycznej – Opozycja przeciwko „nowinkom” tomistycznym	
Rozdział XLII. Awerroizm łaciński: Siger z Brabantu	392
Doktryna „awerroizmu łacińskiego” – Siger z Brabantu – Dante a Siger z Brabantu – Opozycja przeciwko awerroizmowi; potępienia	
Rozdział XLIII. Myśliciele franciszkańscy	398
Roger Bacon, życie i dzieła – Filozofia Rogera Bacona – Mateusz z Aquasparta – Piotr Jan Olivi – Roger Marston – Ryszard z Middleton – Rajmund Lull	
Rozdział XLIV. Idzi Rzymianin i Henryk z Gandawy	413
(a) Idzi Rzymianin. Życie i dzieła – Niezależność Idziego jako myśliciela – Istota i istnienie – Forma i materia; dusza i ciało – Teoria polityczna	
(b) Henryk z Gandawy. Życie i dzieła – Doktryny iluminacji i natywizmu jako ilustracja postawy eklektycznej – Koncepcja metafizyki – Istota i istnienie – Dowody na istnienie Boga – Ogólny duch i znaczenie filozofii Henryka	
Rozdział XLV. Duns Szkot (1)	426
Życie – Dzieła – Duch filozofii Szkota	
Rozdział XLVI. Duns Szkot (2): Poznanie	435
Pierwszy przedmiot intelektu ludzkiego – Dlaczego intelekt zależy od wyobrażeń – Niezdolność duszy do intuicyjnego poznania samej siebie w życiu doczesnym – Intelektualne ujęcie rzeczy jednostkowej – Czy teologia jest nauką? – Nasze poznanie opiera się na doświadczeniu zmysłowym, a do aktywności intelektualnej nie jest potrzebna specjalna iluminacja – Poznanie intuicyjne i abstrakcyjne – Indukcja	
Rozdział XLVII. Duns Szkot (3): Metafizyka	447
Byt i jego transcendentalne atrybuty – Jednoznaczne pojęcie bytu – Przedmiotowa różnica formalna – Istota i istnienie – Uniwersalia – Hylemorfizm – Odrzucenie <i>rationes seminales</i> , zachowanie wielości form – Jednostkowienie	
Rozdział XLVIII. Duns Szkot (4): Teologia naturalna	463
Metafizyka a Bóg – Poznanie Boga ze stworzeń – Dowód na istnienie Boga – Prostota i inteligencja Boga – Nieskończoność Boga – Argument św. Anzelma – Przymioty Boga, których nie można dowodzić w sposób filozoficzny – Różnice między przymiotami Boga – Boże idee – Wola Boga – Stworzenie	

Rozdział XLIX. Duns Szkot (5): Dusza	478
Gatunkowa forma człowieka – Połączenie duszy i ciała – Wola i intelekt – Nie można w sposób ścisły dowieść nieśmiertelności duszy	
Rozdział L. Duns Szkot (6): Etyka	487
Moralność czynów ludzkich – Czyny obojętne – Prawo moralne a wola Boga – Władza polityczna	
Rozdział LI. Uwagi końcowe	493
Teologia i filozofia – „Filozofia chrześcijańska” – Synteza tomistyczna – Różne sposoby traktowania i interpretowania filozofii średniowiecznej	
Dodatek I. Honorowe tytuły nadawane w średniowieczu filozofom, których poglądy omawiano w tym tomie	505
Dodatek II. Krótka bibliografia	506
Indeks osób	559
Indeks rzeczowy	568